

КӘСІБИ БАҒЫТТАЛҒАН ШЕТЕЛ ТІЛІ САБАҒЫНДА КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

*Канаева А.Ж.¹, Нурланбекова Е.К.², Бесирова Н.С.³

¹аға оқытушы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Алматы, Қазақстан, e-mail: akma.kan81@mail.ru

²п.ғ.к., Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда,
Қазақстан, e-mail: nur.eriya@mail.ru

³аға оқытушы, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар
және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан,
e-mail: bes_nurgul@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада біз Қазақстан жоғары оқу орындарында тілдік емес мамандық студенттеріне кәсіби бағытталған шетел тілін оқытудың ерекшеліктерін, тиімді тұстары мен оқыту үдерісінде қолдануға ұсынылатын әдіс-тәсілдерді қарастырамыз. Зерттеу жұмыстың өзектілігі бүгінгі таңда шетел тілін кәсіби негізде оқыту Қазақстанның жоғары білім беру жүйесінің басым бағыттардың бірі ретінде танылып отыр. Демек, жоғары оқу орнының басты мақсаты – маман даярлау барысында, оған кәсіби міндеттерді орындауға, халықаралық ынтымақтастықты тиімді жүзеге асыруға қажетті білім, біліктілік пен дағдыларды қалыптастыру болып табылады. Отандық және шетелдік ғалымдардың жасаған тұжырымдамаларына, сонымен қатар Мемлекеттік білім беру стандартының талаптарына және жұмыс берушілердің қызметкерлерге қоятын талаптарына сәйкес кәсіби бағытта шетел тілін оқытуда тек лексикалық және грамматикалық тілдік құрылымдармен немесе мәдениетаралық біліммен шектеліп қалмай, оларға алған құзіреттіліктерін кез келген жағдайда пайдалана отырып, қарым-қатынас мақсаттарына жетуге мүмкіндік беру керек. Аталмыш мақаланың мақсаты - пәнді оқыту барысында қалыптасатын коммуникативтік құзіреттіліктің компоненттерін қарастыра келе, лингвокәсіби құзіреттіліктің маңыздылығын айқындап, оны дамытуға бағытталған әдістемелік ұсыныстар жасау болып табылады. Сондай-ақ, әдіскер ғалымдардың зерттеулеріне сүйене отырып «коммуникативтік құзіреттілік» ұғымына анықтама беру. Лингвокәсіби құзіреттіліктерді дамытуға бағытталған модульді оқытудың маңыздылығын және кәсіби бағытталған шетел тілін оқытуда пәнаралық байланыстың тиімділігін қарастырамыз. Шетел тілін кәсіби бағытта оқыту қарым-қатынас жағдайына байланысты төрт тілдік дағдыларды (тыңдалым, оқылым, айтылым және жазылым) пайдалана отырып, қарым-қатынас жасау қабілетін қалыптастыруға ықпал етеді. Сонымен қатар, біз бұл мақалада жүргізілген сауалнама нәтижелері бойынша қазақстандық жоғары оқу орындарында кәсіби бағытталған француз тілін оқытуда қиындықтар тудыратын негізгі факторларға тоқталамыз.

Тірек сөздер: кәсіби бағытталған шетел тілі, тілдік емес мамандық, коммуникативтік құзіреттілік, лингвокәсіби құзіреттілік, модульдік оқыту, пәнаралық байланыс, терминология, оқу бағдарламасы.

Негізгі ережелер

Қазақстан жоғары оқу орындарында кәсіби бағытталған француз тілі мен жалпы француз тілін оқытуда оқу мақсаттарын, мазмұнын және оқытушының міндеттерін ажыратуда қиындықтар жиі кездесуде.

Оқытушылар арасында ортақ оқу бағдарламасы мен оқытуда өзара бірегейліктің болмауынан әрбір аталмыш пән оқытушысы өзі құрастырған оқу бағдарламасы мен мүмкіндігінше тапқан оқу құралдарын пайдаланып дәрістер беріп келеді.

Осы аталған қиындықтар бізге келесі зерттеу сұрақтарын шешуді міндеттейді:

1. Еңбек нарығының талаптарына сай болу үшін болашақ мамандар қандай кәсіби құзыреттіліктерді меңгеруі қажет?

2. Құзыреттіліктер бірізділігіне сәйкес кәсіби бағытталған француз тілін оқытуды қалай дамытуға болады?

Демек, кәсіби бағытталған шетел тілін оқыту әдістемесі үлкен ізденістерді қажет етеді. Бұл жағдай бізді Қазақстанда шетел тілін оқыту мүмкіндіктері мен университеттерде кәсіби бағытталған шетел тілін оқыту әдістемесін дамыту тетіктері туралы ойлануға итермелейді. Яғни, бұл оқытудың өзіндік қиындықтары бар деп нақты айта аламыз.

Кіріспе

Жаңа қазақстандық білім беру парадигмасына көшудің бірден бір мақсаты - құзыреттілікке негізделген тәсілді жүзеге асыру болып табылады [1]. Соңғы жылдары елімізде тілдік емес мамандықтарда кәсіби бағытталған шетел тілін оқыту болашақ маманның кәсіби қызметте қарым-қатынас аясының кеңеюіне байланысты ерекше маңызға ие болды. Қазақстан жоғары оқу орындарында кәсіби бағытталған шетел тілін, оның ішінде кәсіби француз тілін оқыту білім жүйесіндегі жаңа бағыт екенін айта кету керек. Бұл пән жаңа Мемлекеттік білім беру стандартына және университеттердің оқу бағдарламасына енгізілген. Бірақ оқытушылардың көпшілігі үшін кәсіби бағыттағы шетел тілін оқыту «университеттік терра инкогнита» болып отыр [2]. Ол сондай-ақ әртүрлі тілдік емес мамандықтардың білім беру бағдарламаларына, оқу жоспарларына, оқытудың техникалық құралдарына байланысты мәселелерді туындатып отыр.

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Отандық және шетелдік ғалымдардың тұжырымдамаларына сараптама жасау және деректерді талдау нәтижесінде қазақстандық жоғары оқу орындарында кәсіби бағытталған шетел тілі сабағында қалыптасатын коммуникативтік құзыреттілік түсінігіне анықтама бердік.

Кәсіби бағытталған шетел тілі сабақтарында кездесетін қиындықтарды анықтау үшін және оларды сипаттау мақсатында біз Қазақстанның 5 жоғары оқу орындарының кәсіби француз тілі пәні оқытушылары арасында сауалнама жүргіздік. Сауалнамаға төмендегі көрсетілген университеттерден 40 оқытушы қатысты, атап айтқанда:

- Сорбонна – Қазақстан институты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті;

- әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті;

- Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті;
- Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты;
- Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті.

Осы сауалнаманы талдау барысында оқытушылардың әртүрлі қиындықтарға тап болатыны анықталды және бізге Қазақстандағы кәсіби бағытталған шетел тілін оқытудағы бар қиындықтарды егжей-тегжейлі айқындап берді.

Бұл сауалнама нәтижелері оқытушылар төмендегідей қиындықтарға тап болады деген қорытынды жасауға мүмкіндік берді (кесте 1. Сауалнама нәтижелері) :

- кәсіби бағытталған француз тілін оқыту әдістері бойынша біліктілік жетілдіру курстарының жеткіліксіздігі;
- кәсіби бағытталған шетел тілі сабақтарындағы білім беру мазмұнының ерекшелігі;
- оқытуға қажетті ресурстар мен педагогикалық құралдардың жеткіліксіздігі;
- Қазақстан жоғары білім беру контекстіне бейімделген оқулықтар, кешендер мен әдістемелік құралдардың аздығы;
- пәнге бөлінетін сағаттар санының жеткіліксіздігі және т.б.

Кесте 1. Сауалнама нәтижелері.

	Қажетті ресурстар мен педагогикалық құралдардың жеткіліксіздігі	Пәнді оқыту әдістері бойынша біліктілік жетілдіру курстарының аздығы	Қазақстан ЖОО бейімделген оқулықтар мен кешендердің аздығы	Пән мазмұнының ерекшелігі	Пәнге бөлінген сағат санының жеткіліксіздігі
Санмен	12	29	26	11	1
Пайызбен	30 %	72,5 %	65 %	27,5 %	2,5 %

Жүргізілген зерттеу қазақстандық жоғары оқу орындарындағы тілдік емес мамандықтардың ерекшеліктерін ескере отырып, кәсіби бағытталған француз тілін оқыту сапасының жеткіліксіздігіне әкелетін негізгі себептерді анықтауға мүмкіндік берді. Сол себепті біз білім беру мазмұнын қайта қарап, құзыреттілік қағидаларына сәйкес оқу бағдарламасын әзірлеуді ұсынамыз.

Нәтижелер

Қазіргі білім берудегі негізгі нормативті құжаттардың басым көпшілігінде «құзыреттілік» ұғымы негізгі түйін сөздер қатарында қарастырылып келеді. Алдымен «құзыреттілік» ұғымының этимологиясына тоқталатын болсақ, ол латын тілінің «competence» деген сөзінен аударғанда «білу», «істей алу», «қол жеткізу» деген мағынаны білдіреді [3]. Яғни, алған

білім мен дағдыларды нақты бір жағдайларда және өмірде туындайтын түрлі мәселелерді шешуде қолдана білу өте маңызды.

Елімізде жоғары білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде мамандық тілін үйренуге деген қызығушылық бұрынғыдан да жоғары, өйткені бүгінгі таңда әртүрлі бейіндегі мамандардың шетелдік әріптестерімен өзара әрекеттесуіне, олардың арасында белсенді диалог орнатуға тенденция басым. Бұл ретте мамандарды даярлаудың негізгі талаптарының бірі – кәсіби шетел тілін меңгеру. Яғни, кәсіби бағытталған француз тілі немесе Халықаралық құқық саласындағы француз тілін оқытудағы құзыреттілікке негізделген тәсіл болашақ мамандарды нақты кәсіби өмірге сапалы дайындауға кең мүмкіндіктер ашады.

Осыған байланысты Субботина «шетел тілдерін оқытудағы құзыреттілікке негізделген тәсіл студенттерде үш негізгі құзыретті дамытуды көздейді: лингвистикалық, коммуникативтік және мәдениетаралық» деп атап көрсетеді [4].

Алайда, жоғарыда айтып өткеніміздей, құзыреттілік түсінігін «нақты мәселелерді шешу үшін білім мен тәжірибені жұмылдыру қабілеті» (Жан-Франсуа Перре термині) ретінде енгізудің өзектілігі құзыретті көп функциялы құрал ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Жалпы, құзыреттілікке негізделген тәсіл білім беру нәтижесіне бағытталған тәсіл екенін және бұл нәтиже меңгерілген ақпараттың көлемі емес, адамның әртүрлі проблемалық жағдайларда әрекет ету қабілеті екенін атап өтуге болады.

Шетел тілінде қарым-қатынас мамандардың кәсіби қызметінің негізгі құрамдас бөлігіне айналуға, ал тілдік емес университеттердегі «Кәсіби бағытталған шетел тілі» пәнінің рөлі Қазақстанның жоғары білім беру жүйесінде соңғы жылдары айтарлықтай өсті.

Білім беру мазмұны ең алдымен білім беру бағдарламасында көрініс табады. Білім беру бағдарламасы Ұлттық біліктілік шеңберіне, кәсіби стандартқа және өзге де нормативтік құжаттарға сәйкес жүзеге асырылады [5].

Тілдік емес мамандық студенттеріне қажетті құзыреттіліктерді дамытуға бағытталған жүйені құру үшін, біз логикалық біріділікте құрастырылған және қазақстандық университеттік контекстке барынша сәйкес келетін құзыреттілік моделін құруымыз қажет.

Осы әдістемелік тәсілді жүзеге асыру үшін біз француз ғалымдары Ж.-П. Кюк пен И. Грюка ұсынған коммуникативтік құзыреттілік моделін негізге алдық (1-сурет), олардың пікіріне сәйкес коммуникативтік құзыреттілік келесі компоненттерді қамтиды: лингвистикалық, әлеуметтік-лингвистикалық, стратегиялық және дискурсивтік компоненттер [6].

1-сурет. Коммуникативтік құзыреттілік моделі.

Сондықтан біз Қазақстан ЖОО-да студенттерді «Халықаралық құқық» мамандығы бойынша оқытуды кәсібилендіру үшін коммуникативтік құзыреттіліктердің бес маңызды құрамдас бөлігін, яғни компонентін қарастырамыз, олардың төртеуі Кюк пен Грюканың еңбектеріне сүйеніп алынған. Біз ұсынып отырған соңғы компонент студенттердің болашақ кәсіби қызметіне бағытталған және тілдік қажеттіліктеріне бейімделген, мысалы:

- лингвистикалық компонент - грамматикалық ережелерді, лексикалық бірліктерді, фонетиканы меңгеру, әрине бұл маңызды компонент, бірақ шетел тілінде қарым-қатынас жасау үшін жеткіліксіз;

- әлеуметтік - лингвистикалық компонент - тілді қолданудың әлеуметтік-мәдени ережелерін білу және оның тілдік формаларын қарым-қатынас жағдайында қолдану;

- дискурсивтік компонент - сөйлеудің әртүрлі түрлерін және олардың когеренттілігі мен когезиясын білу;

- стратегиялық компонент - қарым-қатынас жағдайында вербалды және вербалды емес стратегияларды қолдана білу;

- лингвокәсіби компонент - кәсіби лексиканы меңгеру және арнайы термин жасау ережелерін білу.

Бұл модель Қазақстан университеттерінің тілдік емес мамандықтарында, оның ішінде Халықаралық құқық мамандығында білім алатын студенттердің «кәсіби тілдік қажеттіліктерін» толықтай қамтиды.

Сондай-ақ, коммуникативтік құзыреттілік маманның кәсіби құзыреттілігінің құрамдас бөлігі ретінде кәсіби қызметтің түрлерін сәтті жүзеге асырудың қажетті шарты болады. Осыған орай, Халықаралық құқық саласы бойынша кәсіби шетел тілі сабақтарында коммуникативтік құзыреттілікті дамыту үрдісі лингвокәсіби компоненттің қалыптасуынан басталуы керек деп есептейміз. Студенттің сөздік құрамның белгілі бір элементтерін меңгеруі, кәсіби ұғымдардың мағынасын ашуға талпынысы лингво-кәсіби құзыреттіліктердің қалыптасуының алғы шарттары болып табылады.

Ғылыми әдебиеттерге сүйене отырып, коммуникативтік құзыреттілік ұғымына анықтама береміз: коммуникативтік құзыреттілік - бұл тұлғаның кәсіби қызметінде де, күнделікті өмірінде де қарым-қатынасты қамтамасыз

етуге бағытталған дағдылары, қабілеттері мен жеке қасиеттерінің әмбебаптылығы.

Оқытушы аталған құзыреттіліктердің дамуына ықпал ететін дидактикалық іс-шараларды жүзеге асыруы қажет. Мысалы, кәсіби бағытталған шетел тілі пәнінің концепциясы және жиналған мәліметтердің талдау нәтижелері бойынша оқытушы қандай дағдыларды қалыптастыруға басымдық берілетінін нақтылауы керек.

Кәсіби шетел тілі сабағын жоспарлау келесі әдістемелік ұстанымдарға негізделуі тиіс:

- жаттығулар коммуникативті мақсатты көздейтін тілдік қажеттіліктерді талдау негізінде жүзеге асырылады;

- әдістемелік жоспарлау жинақталған мәліметтерді талдау нәтижелерімен тығыз байланысты болуы керек;

- сабақ коммуникативтік тәсілге негізделуі тиіс (аутенттік мәтіндердің қолданылуы, сабақтағы интерактивті қарым-қатынастың орнауы, т.б.).

Оқытушы сөйлеудің жазбаша және ауызша іс-әрекеттерін қамтитын бірнеше сабақ жоспарларын дайындауы керек, олардың әрқайсысы жазбаша және ауызша түсіну мен сөйлеуге арналған жаттығуларды, сондай-ақ тақырыптық лексиканы және құқықтық терминологияны меңгеруге және бекітуге бағытталған әдістерді қамтуы керек. Яғни, оқытушы кәсіби терминология мен заң тәжірибесін білу арасында тікелей байланысты орнатуы керек және құқық саласына бағытталған дискурсты қалыптастыра білуі керек. Сапарғалиева мен Бегимбекованың пікірінше, коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру дегеніміз сабақта хабарлама мәтінін пайдалана білу, сөйлеу дағдыларын меңгеру, сыртқы және ішкі көріністерді үйлестіре білу, кері байланыс жасай білу, қарым-қатынас кедергілерін жеңу және т.б. [7].

Белгілі ғалым Н. Гальскованың пікірінше, кәсіби бағытталған шетел тілін оқытудың мазмұны мыналарды қамтуы керек:

- білім берудің кәсіби бағыттылығын ескере отырып, коммуникативтік іс-әрекет түрлерін, тақырыптар мен жағдаяттарды, кәсіби дискурсты және т.б.;

- тілдік (фонетикалық, лексикалық, грамматикалық, орфографиялық) материалды, оның қалыптасу ережелерін;

- қарым-қатынас құралы ретінде, оның ішінде мәдениетаралық жағдайларда шетел тілін практикалық меңгеру деңгейін сипаттайтын арнайы (сөйлеу) дағдылар кешенін;

- оқытылатын тіл елінің ұлттық-мәдени ерекшеліктері мен болмысын меңгеру жүйесін [8].

Жоғарыда айтылғандай, кәсіби бағытталған француз тілі мазмұнының құрылымдық элементтері лингвистикалық, социомәдени, дискурсивтік, стратегиялық және лингвокәсіби (кәсіби лексика негізінде) компоненттері бар коммуникативтік құзыреттіліктер болып табылады. Бұл бөлімдерде ол тілдің әртүрлі аспектілерін қарастыруы керек: лексикалық аспект (терминология және лексикология), мәтіндік (құқықтық ақпаратты құрылымдау), прагматикалық және дискурсивтік (құқықтық қатысым тәсілдері, құқықтық

дискурстың орнауы). Яғни, оқыту барысында лексиканы бекітуге бағытталған глоссариймен жұмыс бірнеше функцияларға ие болуы мүмкін:

- жылдам түсіну үшін: жекелей дайындалған мәтін және глоссарий студенттің сөздіктегі терминдердің мағынасын іздеуге көп уақыт жұмсамауына мүмкіндік береді;

- барлық терминдер бірден ұсынылмайды, студенттер өздері сабақ барысында консультативті әрекетті жүзеге асырады;

- студенттер глоссарий жазады, бұл жұмыс олардан жауапкершілікті талап етеді.

Шетел тілі сабағында пәннің мазмұнын кеңейту тақырыптық пәнаралық байланыс принципіне негізделген. Тақырыптық пәнаралық байланыс – оқытудың мазмұнын ұйымдастыру тәсілі, ол әртүрлі білім салаларындағы оқу нысандарын, тақырыптарын, мәселелерін пәнаралық сипаттағы жалпы идеялармен байланыстыру арқылы біріктіруге негізделген.

Кәсіби-коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру мен дамыту мәселелерін зерттеген лингвист, педагог және психологтардың еңбектеріне сүйене отырып, біз кәсіби бағытталған шетел тілін оқытуда пәнаралық байланыс принципін лингво-кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастыратын тиімді тәсіл ретінде қарастырамыз. Пәнаралық байланыс интеграциялық тәсіл ретінде дүние жүзінің бірнеше білім беру жүйелерінің міндетті білім беру бағдарламаларында көптеп насихатталуда [9]. Пәнаралық байланыс негізінде оқыту коммуникативтік құзыреттіліктерді дамыта отырып, пән мазмұнын құруға мүмкіндік береді.

Яғни, Халықаралық құқық мамандының 3 курс студенттерінің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған модульдерді және жаттығулар жүйесін әзірлеу барысында біз мамандық пәндерінің тақырыптық жоспарларын ескердік. Мысалы, біз ұсынып отырған модульде төмендегідей тақырыптар қамтылған:

Module I. Le fondement constitutionnel du Kazakhstan

Le Kazakhstan comme un pays unitaire.

Le statut constitutionnel de la République du Kazakhstan en tant qu'État.

Le pouvoir législatif au Kazakhstan.

Le Parlement du Kazakhstan.

Le pouvoir exécutif au Kazakhstan.

Le Président de la République du Kazakhstan.

Осылайша, тақырыптық пәнаралық байланыс принципін қолдану арқылы тілдік емес мамандық студенттерінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру мүмкін болады. Бұл тәсіл еліміздің еңбек нарығына дайын болашақ мамандарға қажетті дағдылар мен білімдерді біріктіруді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Ал арнайы мәтіндер негізінде шетел тілін оқытуды, мысалы, грамматикалық шақтарды коммуникативті мазмұнда беру арқылы екі есе тиімді етуге болады. Мұнда біз Бинон мен Верлинденің кәсіби бағытталған шетел тілін оқыту кезінде лексиканы дамытудың маңыздылығы туралы көзқарасымен келісеміз: «лексиканы оқыту кәсіби шетел тілінің негізгі тірегі», сондықтан бұл ең алдымен берілген

саланың негізгі сөздік қорына шоғырлану, лексикалық қорға және терминологияға мән беру керек [10]. Пәнаралық принципті ұстана отырып лексиканы үйретуде аутентті мәтіндер басты қызмет атқарады. Р.Жусупованың пікірінше, аутентті мәтіндер, өз тұрғысынан студенттердің қызығушылығын шет тілін үйренуге деген ынталарын арттыратын оқу құралы. Әдістемелік мақсатта жасалған осындай аутенттілік оқу – шет тілдік түпнұсқа материалдарды пайдалану сөйлеу, тыңдау, оқу, жазу дағдыларының барлық түрлерін оқытуды тиімді жүзеге асыруға, шет тілінің коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік береді [11].

Талқылау

Құзыреттілікке негізделген білім беру моделі – бұл Қазақстандағы білім беру жүйесін модернизациялаудың басты шарты. Құзыреттілік тәсілі көптеген қазақстандық жоғары оқу орындарында ұлттық білім беру стандарттары деңгейінде жүзеге асырылады [12].

Бірақ бұл процесті тиімді жүзеге асыру үшін оқытушы «нені оқыту керек, қандай оқыту түрін мақсат ету керек, және ең алдымен осы іс-әрекеттерді қалай ұйымдастыру керек» деген сұрақтарға жауап бере алуы қажет [13]. Кераның пікіріне сәйкес, «Кәсіби бағытталған шетел тілі» пәнінің оқу бағдарламасын әзірлеу барысында төмендегі ұсыныстарды ескеру керек:

- Кәсіби шетел тілінің басымдығы тілдің өзіне бағытталмайды. Лингвистикалық мақсат екінші орында, стратегиялық концепцияға және оқыту әдістеріне басымдық беріледі, бірақ олар әртүрлі іс-әрекеттерде алмасушы/транверсалды болып келеді.

- Ауызша және жазбаша қатынас дағдылары әралуан болуы керек.

- Тиімді әдістемелік-педагогикалық прогресс сақталуы керек, яғни: құзыреттілікке сәйкес әрекет ету керек: іскерлік механизмдерін ескере отырып, ең кішкентай құзыреттіліктен ең үлкен құзыреттілікке өту және т.б.

Жоғарыда аталған ұсыныстарды тиімді пайдалану үшін білім берудің мақсат, міндеттеріне сәйкес материалдарды бір-бірінен тәуелсіз пайдалана алатындай жеке блоктарда әзірлеуіміз керек. Нақты қажетті оқу құралдарын әзірлеу «орындауы қиын міндет» екені белгілі. Демек, нақты бір аудиторияның қажеттілігіне сәйкес нақты салалық лексикаға бай мазмұнды даярлау керек, оны жаңарту үшін жекелеген жағдайда әдістемелік өңдеуді болжай білу қажет» [14]. Лексика материалдық әлемнің объектілері мен құбылыстарымен және қоғам тарихымен тікелей байланысты бола отырып, лингвистикалық қарым-қатынастың қажеттіліктеріне ғана қызмет етіп қоймайды, сонымен қатар әлеуметтік танымдық тәжірибені шоғырландыру мен берудің өзіндік түрі болып табылады [15]. Кәсіби бағытталған шетел тілін оқыту барысында лексикалық бірліктермен қоса мәтіннің мазмұнына аса мән берген жөн. Себебі, мәтін – негізгі қызметі қарым-қатынас болып табылатын бірқатар қызметтерді атқаратын жазба тілдің туындысы. Осыған байланысты мәтін коммуникациялық серіктестер арасындағы ақпараттық өзара әрекеттесудің ең маңызды құралы болып табылады.

Жүргізілген зерттеу жұмысы барысында, біз жиналған мәліметтерді талдап, Қазақстандық университеттер жағдайында білім алушылардың қажеттіліктерін анықтай отырып, олардың кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін дамыту оқытуды модульдік ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылатынын байқадық. Сонымен қатар, отандық және шетелдік ғалымдардың зерттеулерін зерделей келе, коммуникативтік құзыреттіліктің пәнаралық негізде тиімді қалыптасатынын, онсыз кез келген салада тікелей және жанама қарым-қатынас орнату, сондай-ақ ғылыми және кәсіптік білім беру мүмкін емес екенін анықтай алдық.

Қорытынды.

Қорытындылай келе, біз Қазақстандық жоғары оқу орындарында студенттердің лингво-кәсіби құзыреттілігін дамытуға бағытталған оқытудың кейбір кемшіліктерін анықтадық. Кәсіби бағытталған француз тілі пәні бойынша жаңа бағдарламаларды әзірлеуде студенттердің тілдік және кәсіби қажеттіліктерін ескерген жөн. Себебі, жоғары білікті және жан-жақты маман өзінің кәсіби қызметіне қатысты кез келген жағдайда шетел тілін қолдана білуі керек.

ӘДЕБИЕТ

- [1]. Zhumaliyeva R., Muratkyzy A. Intercultural communicative competence: findings from competence- based approach //Педагогика и психология. – 2020. – № 1(42). – С.56–62
- [2]. Viguier, A. Le français de spécialité, terra incognita universitaire. //The French Review. - 2016.- №1 (90). - С.121–135.
- [3]. Есимғалиева Т.М. Болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін көптілді білім беру жағдайында қалыптастыру: дис. филос. докт. PhD. Алматы,– 2020. – 40–41 б.
- [4]. Субботина В.В. Необходимость изучения английского языка и его роль в современном мире //Вестник КазНУ. Серия филологическая.– 2012. - № 2(136). – С.130.
- [5]. Курманбаева Т., Шайбакова Д. Лексико-стилистические особенности научной терминологии в технических текстах: лингводидактический аспект //Педагогика и психология. – 2020. – № 2(43). – С.20–29.
- [6]. Cuq J.-P., Gruca I. Cours de didactique du français langue étrangère et seconde (nouvelle édition). - Grenoble, PUG, 2005. – С. –265–266
- [7]. Sapargaliyeva A., Begimbekova S., Mametkhanova A. Communicative competence is professional value of a modern pedagogue //Педагогика и психология. – 2020. – № 4(45). – С.213–221.
- [8]. Гальскова Н. Современная методика обучения иностранному языку: Пособие для учителя. - М: АРКТИ-Глосса, 2000. – 25-27 с.
- [9]. Roy P., Schubnel Y., Schwab C. Les représentations de la pratique interdisciplinaire chez de futurs enseignants suisses du primaire. //RDST. Recherches en didactique des sciences et des technologies. – 2019.– p. 49–85
- [10]. Binon J., Verlinde S. L'enseignement/apprentissage du vocabulaire et la lexicographie pédagogique du français sur objectifs spécifiques (FOS): Le domaine du français des affaires. Ela. //Etudes de linguistique appliquée – 2004. – №3 (135) – p. 271–283.

[11]. Жусупова Р. Аутенттік мәтіндер негізінде студенттердің коммуникативті құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемесі //Известия КазУМОиМЯ имени Абылай хана», серии «Педагогические науки». – 2021. –№ 4 (63).

[12]. Канаева А., Умекова Н., Токен М., Токкулинова Г. Қазақстандық жоғары оқу орындарында шетел тілін оқытуда құзыреттілік тәсілдің рөлі //Педагогика и психология. – 2021. – № 3.

[13]. Mangiante J.-M., Parpette C. Le Français sur Objectifs Spécifiques. - Hachette, Paris – 2004. – p.17

[14]. Khera M. N. Pour un enseignement du français sur objectifs spécifiques aux étudiants inscrits en architecture. – 2015. –p. 25.

[15]. Ташмуратова К.Е., Садыкова Р.К. Шетел тілін оқытуда коммуникативтік технологиялар арқылы студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастыру жолдары //Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы, «Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы. –2021. – №1(33)

REFERENCES

[1]. Zhumaliyeva R., Muratkyzy A. Intercultural communicative competence: findings from competence- based approach //Pedagogika i psihologia. – 2020. – № 1(42). – S.56–62.

[2]. Viguier, A. Le français de spécialité, terra incognita universitaire (Specialised French, an academic terra incognita) //The French Review. - 2016. - №1 (90). - C.121–135. [in French]

[3]. Esimgaliyeva T.M. Bolaşaq pedagog-psihologtardyñ käsibi qūzyrettiliğın köptildi bilim beru jağdayında qalyptastyru (Professional competence of future teachers-psychologists formation in the context of multilingual education): dis. filos. dokt. PhD. - Almaty, 2020. – 40–41 b. [in Kaz]

[4]. Subotina V.V. Neobhodimöst izuchenia angliskogo iazyka i ego röl v sovremennom mire (The need to learn English and its role in the modern world the modern world) //Vestnik KazNU, Seria filologicheskaja. – 2012. - № 2(136). – C.130. [in Rus]

[5]. Kurmanbaeva T., Şaibakova D. Leksiko-stilisticheskie osobenosti nauchnoi terminologii v tehničkih tekstah: lingvodidaktičeski aspekt (Lexical and stylistic features of scientific terminology in technical texts: a linguodidactic aspect) //Pedagogika i psihologia. – 2020. – № 2(43). – S.20–29. [in Rus.]

[6]. Cuq J.P., Gruca I. Cours de didactique du français langue étrangère et seconde (Course in the didactics of French as a foreign and second language) (nouvelle édition). - Grenoble, PUG, 2005. – S. –265–266 [in French]

[7]. Sapargaliyeva A., Begimbekova S., Mametkhanova A. Communicative competence is a professional value of a modern pedagogue – 2020. – № 4(45). – S.213–221.

[8]. Gälskova N. Sovremennaja metodika obučenia inostrannomu iazyku (Modern foreign language teaching methodology): Posobie dlä učitelä. – M.: ARKTİ, 2000. – 25-27 s. [in Rus]

[9]. Roy P., Schubnel Y., Schwab C. Les représentations de la pratique interdisciplinaire chez de futurs enseignants suisses du primaire (Representations of interdisciplinary practice among future Swiss primary school teachers). //RDST. Recherches en didactique des sciences et des technologies. – 2019.– p. 49–85. [in French]

[10]. Binon J., Verlinde S. L'enseignement /apprentissage du vocabulaire et la lexicographie pédagogique du français sur objectifs spécifiques (FOS): Le domaine du français des affaires. (Vocabulary teaching/learning and pedagogical lexicography of French for specific purposes (FOS): The field of business French) Ela. //Etudes de linguistique appliquée – 2004. – №3 (135) – p. 271–283. [in French]

[11]. Jusupova R. Autenttik mätinder negızinde studentterdiñ komunikativtı qūzyrettiliğın qalyptastyruyñ ädistemesı (Methods of forming students' communicative competence on the basis of authentic texts) //İzvestia KazUМОiMÄ imeni Abylai hana», serii «Pedagogicheskie nauki». – 2021. –№ 4 (63). [in Kaz.]

[12]. Kanayeva A., Umekova N., Token M., Tokkulonova G. Qazaqstandyq joğary oqu oryndarynda şetel tilin oqytuda qūzyrettilik täsilidiñ röli (The role of the competent approach in

teaching a foreign language in the universities of Kazakhstan) //Pedagogika I psihologia. – 2021. – № 3(48). [in Kaz]

[13]. Mangiante J.M., Parpette C. Le Français sur Objectifs Spécifiques (French for Specific Purposes) Hachette. – Paris, 2004. - p.17 [in French]

[14]. Khera M. N. Pour un enseignement du français sur objectifs spécifiques aux étudiants inscrits en architecture (For the teaching of French on specific objectives to students registered in architecture). – 2015. –p. 25. [in French]

[15]. Таşмуратова К.Е., Садькова Р.К. Шетел тiлiн оқытуда коммуникативтік технологиялар арқылы студенттердiң лингвомәдени қүзыретiлiгiн қалыптастыру жолдары (Ways to form students' linguocultural competence through communicative technologies in foreign language teaching) //Abai atyndaғы QazҰПУ-нiң Habarşysy, «Kөптiлдi бiлiм беру және шетел тiлдерi филологиясы» seriesy. – 2021. – №1(33). [in Kaz]

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА УРОКАХ ПРОФЕССИОНАЛЬНО- ОРИЕНТИРОВАННОГО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

*Канаева А.Ж.¹, Нурланбекова Е.К.², Бесирова Н.С.³

¹ст.преп., Казахский национальный университет имени аль-Фараби,
Алматы, Казахстан, e-mail: akma.kan81@mail.ru

²к.п.н., Қызылординский университет имени Коркыт Ата, Кызылорда,
Казахстан, e-mail: nur.eriya@mail.ru

³ст.преп., Казахский университет международных отношений и
мировых языков имени Абылай хана, Алматы, Казахстан,
e-mail: bes_nurgul@mail.ru

Аннотация. В данной статье мы рассматриваем особенности и преимущества обучения профессионально-ориентированному иностранному языку студентов неязыковых специальностей в вузах Казахстана, а также рассматриваем методы, применяемые в процессе обучения. Актуальностью данной исследовательской работы является то, что на сегодняшний день обучение профессионально-ориентированному иностранному языку признано одним из приоритетов системы высшего образования Республики Казахстан. Основной целью высшего учебного заведения в подготовке специалистов является формирование знаний, умений и навыков, необходимых для реализации профессиональных задач и эффективного осуществления международного сотрудничества. В соответствии с концепциями, разработанными отечественными и зарубежными учеными, а также требованиями ГОСО и требованиями работодателей к специалистам при обучении профессиональному иностранному языку должны формироваться не только лексико-грамматические структуры языка или межкультурные знания, но и умения их применять в любой ситуации для достижения своих целей. Целью данной статьи является рассмотрение компонентов коммуникативной компетенции, формируемых в процессе обучения профессиональному иностранному языку, определение значимости лингво-профессиональной компетенции и обозначение путей ее развития. А также постараемся дать определение понятию «коммуникативная компетентность», основываясь на исследованиях методистов и остановимся на важности модульного обучения, направленного на развитие лингвистических профессиональных компетенций и эффективности междисциплинарной связи при обучении профессионально-ориентированному иностранному языку. Обучение профессиональному иностранному языку способствует развитию коммуникативных компетенций с использованием четырех речевых навыков (аудирование, чтение, говорение и письмо) в зависимости от ситуации общения. Согласно результатам проведенной анкеты, в данной статье мы остановимся на основных факторах,

создающих трудности в обучении профессионально-ориентированному французскому языку в вузах Казахстана.

Ключевые слова: профессионально-ориентированный иностранный язык, лингвистические специальности, коммуникативная компетентность, лингво-профессиональная компетентность, модульное обучение, междисциплинарная связь, терминология, учебная программа.

FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN VOCATIONALLY-ORIENTED FOREIGN LANGUAGE CLASSES

*Kanaeva A.Zh.¹, Nurlanbekova E.K.², Besirova N.S.³

¹senior teacher, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: akma.kan81@mail.ru

²c.p.s., Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan, e-mail: nur.eriya@mail.ru

³senior teacher, Abylai Khan Kazakh University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, e-mail: bes_nurgul@mail.ru

Abstract. In this paper we consider the features and advantages of teaching a professionally-oriented foreign language to non-linguistic students in Kazakhstani universities, as well as the methods used in the learning process. The relevance of this research work is that nowadays professional-oriented foreign language training is recognized as one of the priorities of higher education system in the Republic of Kazakhstan. The main aim of higher education institution in training of specialists is to form knowledge, abilities and skills necessary for implementation of professional tasks and effective implementation of international cooperation. In accordance with the concepts developed by national and foreign scientists as well as the requirements of SOSE and the requirements of employers to specialists in training in a professional foreign language should be formed not only lexical-grammatical structures of the language or intercultural knowledge, but also the ability to apply them in any situation to achieve their goals. The aim of this article is to consider the components of communicative competence formed in the process of teaching a professional foreign language, to define the importance of linguo-professional competence and to outline the ways of its development. We will also try to define the notion of "communicative competence" on the basis of methodologists' research and focus on the importance of modular training aimed at the development of linguistic professional competences and the effectiveness of interdisciplinary communication in teaching a professionally-oriented foreign language. Professional foreign language teaching contributes to the development of communicative competences using four speech skills (listening, reading, speaking and writing) depending on the communication situation. According to the results of the questionnaire, in this paper we will focus on the main factors that create difficulties in teaching professionally oriented French in Kazakh universities.

Key words: professionally oriented foreign language, non-linguistic specialities, communicative competence, linguistic-professional competence, modular learning, interdisciplinary communication, terminology, curriculum.

Статья поступила 10.04.2022